



УДК 376.24.51-76

**DEVELOPMENT OF COGNITIVE INTERESTS OF CHILDREN WITH INTELLECTUAL DISABILITIES IN SCIENCE LESSONS****РОЗВИТОК ПІЗНАВАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ ДІТЕЙ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ НА УРОКАХ ПРИРОДОЗНАВСТВА****Stangei S. / Штангей С.В.***s.p.s. / канд.пед.наук**teacher / викладач***Poshtaruk L./ Поштарук Л.І***teacher / викладач**Municipal Institution «Uman Taras Shevchenko Professional College of Education and Humanities of Cherkasy Regional Council»**33, Nebesna Sotnia, 20 300**КЗ «Уманський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж**ім. Т.Г. Шевченка Черкаської обласної ради»**вул. Небесної Сотні, 33, 20 300*

**Анотація.** У статті на основі аналізу наукової літератури розкрито поняття «пізнавальний інтерес» у психолого-педагогічній літературі та проблема розвитку пізнавального інтересу в школярів з інтелектуальними порушеннями.

**Ключові слова:** інтерес, пізнавальний інтерес, мотив, учні з інтелектуальними порушеннями.

**Вступ.**

Сучасний етап суспільного розвитку постійно висуває нові вимоги до вдосконалення освітнього процесу. В умовах модернізації української освіти школа має стати найважливішим чинником формування нових життєвих установок і якостей особистості. У зв'язку з цим змінюються й пріоритети освіти: сьогодні вже недостатньо дати учням лише певні знання, сьогодні необхідно навчити їх вчитися, розвивати пізнавальну здатність здобувачів освіти та навчальну мотивацію.

Наукові праці І. Вікторенко, Л. Вишневська, Т. Головань присвячені проблемі формування та розвитку пізнавального інтересу школярів. Необхідно виділити дисертаційне дослідження Н. Постернак, присвячене стимулюванню пізнавального інтересу. Роль педагога, вказують вони, полягає у впровадженні в освітній процес інноваційних методів та прийомів, що сприяють підвищенню та розвитку пізнавальної активності учнів на уроках природознавства, у формуванні в них потреби та необхідності вчитися, прагнення до саморозвитку.

**Основний текст.**

Одним із постійних сильнодіючих мотивів освітньої діяльності є інтерес. Пізнавальний інтерес – це глибокий внутрішній мотив, що ґрунтується на пізнавальних потребах людини. Інтерес – це мотив, який діє через свою поінформовану значущість та емоційну привабливість [5].

Проблема розвитку пізнавальних інтересів стояла перед учителями завжди. Ще Сократ вчив своїх учнів логічно мислити, шукаючи істину, роздумуючи. Ж.-Ж. Руссо створював для учня спеціальні ситуації, які змушують пізнавально напружитись, щоб той захотів знайти нове знання. Песталоцці та інші педагоги



вчили так, щоб учень як отримував готові знання, так і самостійно здобував їх. Повною мірою ця проблема отримала своє обґрунтування в педагогіці ХХ століття. Так, свою систему навчання та виховання, що ґрунтується на пробудженні пізнавального інтересу учнів, на організації їхньої спільної діяльності з учителем, розробляв Ш. Амонашвілі [1].

Інтерес зазвичай визначають, як позитивно-оціночне ставлення людини до її діяльності. Л. Вишневська вважає, що пізнавальний інтерес перебуває у сфері пізнавальної діяльності, в процесі якої школяр опановує необхідними способами, вміннями та навичками здобуття знань [2, с. 7].

Численні психолого-педагогічні дослідження показують, що пізнавальний інтерес – це вибіркова спрямованість особистості, звернена до галузі пізнання, до її предметної сторони й самого процесу опанування знаннями. Це процес, який формується в людини з огляду на потреби та мотивацію досягнення пізнання.

Феномен інтересу розглядається педагогами та психологами в контексті трьох наукових течій: інтелектуальної, емоційної, волюнтаристської. Прихильники інтелектуального спрямування пов'язують інтереси з розумовою діяльністю людини, її пізнавальними процесами. Представники емоційного спрямування – із почуттями задоволення та радості. Прибічники волюнтаристського течії – з вольовими аспектами особистості, які визначають подолання труднощів [7].

Пізнавальний інтерес може бути: широким, що поширюється в отриманні інформації й заглибленим у певну галузь пізнання. Інтерес стимулює увагу і волю, допомагає швидкому та полегшеному запам'ятовуванню інформації, є сполучною ланкою між навчанням, розумовим розвитком та формуванням особистості.

Психологи та педагоги виділяють три основні мотиви, що спонукають школярів до навчання:

- інтерес до предмета;
- свідомість;
- примус [6].

Формуючи пізнавальний інтерес, необхідно пам'ятати, що він не може охоплювати всі предмети, які учень вивчає в школі. Інтереси мають вибірковий характер, тому здобувач освіти проявляє захоплення лише до одного-двох предметів, але стійкий інтерес до певного предмета позитивно впливає й на вивчення інших. Досягнуті успіхи в освітній діяльності з улюблених предметів зміцнюють почуття власної гідності учня, і він прагне старанно займатися самоосвітою.

Розвиток пізнавальних інтересів відбувається поетапно. Вчені виділяють такі етапи його становлення:

1) *інтерес*. На етапі інтересу учень задовольняється лише орієнтуванням, що є цікавим у тій чи іншій ситуації. Цей етап ще не виявляє справжнього прагнення до пізнання, але може послужити його початковим поштовхом;

2) *допитливість* – ціннісна якість особистості. Допитливість можна визначити, як цілісну структуру мотиваційно-сміслових та інструментально-



стильових характеристик, які забезпечують сталість прагнень та готовність людини, до засвоєння нової інформації;

3) **пізнавальний інтерес**. Пізнавальний інтерес зазвичай проявляється в усвідомленні причинно-наслідкових зв'язків та закономірностей, у виявленні загальних принципів предметів та явищ, що діють у різних умовах. Етап пізнавального інтересу пов'язують із бажанням школяра вирішити проблемне запитання. У центрі уваги учня стає не діяльність, а запитання, проблема.

4) **теоретичний інтерес** продиктований як бажанням пізнати складні теоретичні запитання та проблеми конкретної науки, так і їх використанням, як інструментом пізнання. Це етап активного впливу особистості на світ, на його перебудову, який безпосередньо пов'язаний зі світоглядом особистості, з її переконаннями у силі та можливостях науки. Теоретичний інтерес характеризує як пізнавальний початок у структурі особистості, так і людину як діяча, суб'єкта, особистість [3; 6].

Формування пізнавального інтересу в учнів з інтелектуальними порушеннями здійснюється за допомогою допитливості. Також різні рівні пізнавального інтересу не взаємозамінюють один одного, а скоріше діють на рівні із новими. З розвитком інтересу можна назвати випадки трансформації когнітивного інтересу на пізнавальний інтерес [4].

Якщо розглядати пізнавальний інтерес як явище, то в процесі навчання цього недостатньо. Учень має самостійно усвідомлювати, що це необхідно. Тому варто виділити внутрішні та зовнішні прояви пізнавального інтересу. Через багатогранність цієї проблеми необхідно підбирати різні методи та засоби розвитку пізнавального інтересу для кожного учня індивідуально.

У міру формування пізнавального інтересу учні з інтелектуальними порушеннями лише починають самостійно проявляти інтерес до процесу навчання на уроках. Але зазвичай це здійснює вчитель.

Отже, пробудження пізнавального інтересу – це основне завдання вчителя в процесі навчання учнів з інтелектуальними порушеннями, оскільки кожен школяр має особисті якості та особливості, і щоб викликати позитивний та стійкий інтерес необхідно підбирати форми та методи роботи, які будуть ефективними.

### **Висновки.**

Пізнавальний інтерес – це один із найважливіших мотивів навчання школярів. Основним джерелом пізнавального інтересу служить процес поглибленої, зосередженої діяльності, спрямованої на вирішення пізнавальних завдань. Розвиток пізнавальних інтересів відбувається поетапно. Вчені виділяють такі етапи його становлення: інтерес, допитливість, пізнавальний інтерес, теоретичний інтерес.

Для учнів з інтелектуальними порушеннями є характерним недостатній розвиток пізнавального інтересу. У них на рівні нервових процесів спостерігається слабкість замикаючої функції кори головного мозку, млявість нервових процесів та підвищена схильність до захисного гальмування. Усе це створює патогенну основу для зниження пізнавальної активності загалом.

Завдання вчителя забезпечити умови для стимулювання та створення



цілісної структури пізнавальних інтересів учнів з інтелектуальними порушеннями в напрямку формування мотивації до навчальної діяльності під час вивчення природознавства.

На уроках природознавства необхідно застосовувати нові сучасні технології, методи, прийоми, форм роботи та засоби навчання, спрямовані на розвиток пізнавального інтересу учнів.

### Література:

1. Амонашвілі Ш. А. Пізнавальні можливості дитини. Завуч. 2001. № 28. С. 1–12.
2. Вишнеvsька Л. В. Пізнавальний інтерес – основна рушійна сила якісного навчання, дослідження ефективності його формування. Природничий альманах. Серія: Біологічні науки. 2017. № 24. С. 7–17.
3. Власова О. І. Педагогічна психологія: навч. посіб. Київ: Либідь, 2005. 400 с.
4. Особливості психолого-педагогічний супроводу дітей з помірною розумовою відсталістю в системі корекційно-розвивального навчання спеціального загальноосвітнього закладу: навч.-метод. посіб. / за ред. О. В. Чеботарьової, І. В. Гладченко. Київ: ІСП НАПН України, 2016. 148 с.
5. Педагогічний словник / за заг. ред. М. Д. Ярмаченка. Київ: Педагогічна думка, 2001. 516 с.
6. Фіцула М. М. Педагогіка: навч. посіб. Вид. 3-тє, стереотип. Київ: Академвидав, 2009. 560 с.
7. Хомуленко Т. Б. Стиль сімейного виховання як чинник розвитку пізнавального інтересу молодших школярів: монографія. Харків: ХНПУ, 2011. 172 с.

### Literature:

1. Amonashvili Sh. A. Cognitive abilities of the child. Head teacher 2001. No. 28. P. 1–12.
2. Vyshnevskaya L. V. Cognitive interest is the main driving force of quality education, research on the effectiveness of its formation. Natural almanac. Series: Biological Sciences. 2017. No. 24. P. 7–17.
3. Vlasova O. I. Pedagogical psychology: teaching. manual Kyiv: Lybid, 2005. 400 p.
4. Peculiarities of psychological and pedagogical support of children with moderate mental retardation in the system of corrective and developmental training of a special general educational institution: teaching method. manual / edited by O. V. Chebotaryova, I. V. Gladchenko. Kyiv: ISP NAPN of Ukraine, 2016. 148 p.
5. Pedagogical dictionary / by general ed. M. D. Yarmachenko. Kyiv: Pedagogical thought, 2001. 516 p.
6. Fitsula M. M. Pedagogy: teaching. manual Kind. 3rd, a stereotype. Kyiv: Akademvydav, 2009. 560 p.
7. Khomulenko T. B. The style of family upbringing as a factor in the development of cognitive interest of younger schoolchildren: monograph. Kharkiv: KhNPU, 2011. 172 p.

**Annotation.** The article, based on the analysis of scientific literature, reveals the concept of «cognitive interest» in psychological and pedagogical literature and the problem of developing cognitive interest in schoolchildren with intellectual disabilities.

**Key words:** interest, cognitive interest, motive, students with intellectual disabilities.